

מה בקבר 41 נשיא על הכוונת

באמצעות העיתונות המקוונת החדשה בישראל. אזי לב און משווה בין סדר היום של העיתונים המקוונים עצמם, תוך שימוש במושג העיתונות השיתופית. מוטי נייגר ונרמינה עבדולאייב, משווים את תהליכי ההוצאה לאור בספרים ובאתרי האינטרנט, בעזרת מודד שהם מגדירים "החוויה המו"לית".

גדעון קוץ מנסח לראשונה קווים היסטוריים סמנטיים ואטימולוגיים למונח ה"הסברה" הציונית בתוך עולם התעמולה ושיטותיה, ובוחר את התאמתה להגדרות, למינוחים בספרות המחקר ולהתחלות יישומה בשטח. הדמות המרכזית במאמר היא זו של העיתונאי-המדינאי "ממציא ההסברה" נחום סוקולוב, ומובא בו מסמך משנת 1912 שאפשר להתייחס אליו כאל נייר עבודה אסטרטגי ראשון של ה"הסברה" הסוקולובית. יחסי המרכז והפריפריה בתקשורת הישראלית נבחנים במאמרם של אריה קיזל ומירה פוירשטיין, העוסק בסיקור החדשות במדיה המקומיים. רבקה נריה בן שחר סוקרת, בהמשך לעיסוקנו בנשים בתקשורת הדתית, את דימוי הנשים וייצוגן באמצעי תקשורת אלה מאז קום המדינה. חיים גרוסמן מציג עוד אוסף ישראלי של פריטי תקשורת חזותית ייחודיים. הפעם: דיוקני אישים בממתקים...

החטיבה המסיימת מוקדשת ליחסים הבין-דתיים בין יהודים לנוצרים בשלהי המאה התשע-עשרה ובראשית המאה העשרים כפי שבאו לידי ביטוי באמצעי התקשורת שלהם. סיימון מאירס עוסק ביחסה של העיתונות היהודית באנגליה לכנסייה הקתולית. החוקרות הפולניות אגנישקה פרידריך ומלגוז'טה דומגלסקה מעמידות במרכז מחקריותן את מאפיינייה האנטישמיים של העיתונות הקתולית והשמרנית בפולין. הראשונה בטיפולה בפרשת דרייפוס, השנייה – בייצוג ההדומניצייה של דמות היהודי בעיתונות האנטישמית בפולין עוד במאה התשע-עשרה, בעוד רוב מחקרי השיח האנטישמי חיפשו ואיתרו אותה רק בתקופה שבין שתי מלחמות העולם.

בגיליון זה אנו נפרדים גם מאביה-מייסדה של העיתונות העממית הישראלית, העורך וחונך העיתונאים דב יודקובסקי ז"ל – בעזרת מקורבו העיתונאי הבכיר שלמה נקדימון. כל המדורים הקבועים נמצאים אתנו כתמיד. נשוב וניפגש בגיליון הקיץ.

קריאה נעימה ומועילה.

גדעון קוץ

בפתח החוברת שלפניכם המחקר המלא – שכמה מממצאיו כבר עשו כותרות, עם הרשעתו של נשיא המדינה לשעבר משה קצב באונס – העוסק במשפט זה כבמקרה בוחן להשפעת התקשורת על עמדות הציבור במשפטים פוליטיים. מסקנת המחברים זאב סגל, קמיל פוקס ותיקי בלס הייתה שרוב הציבור קבע את דעתו בשאלת אשמתו של הנאשם או חפותו לפני מתן פסק הדין, בהשפעת הפרסומים באמצעי התקשורת. ממצאי סקר שנערך אחרי הכרעת הדין מורים שזו שכנעה אנשים נוספים באשמתו של קצב, אך אין דרך למדוד "שיפוט על ידי התקשורת". השאלות הנוספות המועלות במחקר המאלף והתשובות עליהן מצביעות, מעבר להשוואה עם מקרים היכולים להיחשב כדומים (פרשת קלינטון-לוינסקי בארצות הברית), גם על הצורך בבחינה היסטורית מתמדת של משוואות רגישות אלה. במבחן הזמן, למשל במשפטי רצח שהאמת בהם התגלתה מקץ שנים או שנותרו שנויים במחלוקת, יש משמעות שונה, לעתים טרגית יותר מאשר דרמטית, למתאם חיובי או שלילי בין עמדות הציבור, התקשורת והמוסד השיפוטי. כן אפשר לתהות על השינוי שחל לאורך זמן ביחס הציבור אל עבירות בכירים בחברה הישראלית.

מותו של ידידנו, פרופסור זאב סגל ז"ל, אחרי מתן פסק הדין וסיום המחקר – הוא מעולם לא השאיר עבודה לא גמורה – היכה אותנו בהלם. גם אם עיכול העובדה הכואבת עוד יימשך זמן רב, מצאנו לנכון להקדיש כבר בחוברת הבאה חלק נכבד מן הטקסטים לנושאי משפט ותקשורת, ולהצדיע לזכרו בחלק מן התחומים המגוונים שבהם עסק והטביע את חותמו.

חטיבה מרכזית בחוברת זו עוסקת בעולם ההולך ומתעצם של המדיה החדשים ובבעייתיות המתלווה לצמיחה מהירה זו בתוך הסביבה התקשורתית ההיסטורית על מרכיבי היסוד שלה. במאמר יסוד, המפתח מודל חדשני, בוחנים נעם למלשטרייך לטר ודייוויד נורדפורס את הקשרים שבין בינה מלאכותית, זהויות דיגטליות וחופש העיתונות (נושא יקר ללבו של זאב סגל ז"ל). הם מציעים, בין השאר, קוד אתי שנועד לסייע בפיקוח על השימוש בזהויות דיגטליות בתקשורת ואינם נמנעים מלהצביע על הצורך הדחוף שבמענה על שאלות נוספות החיוניות לשמירה על החברה הדמוקרטית שבתוכה היא פועלת. במאמר יסוד אחר מצביע דן כספי, בעזרת מודל התפתחות של אמצעי התקשורת, על תהליך ביצור ההגמוניה של תאגידי התקשורת הישנים